

Helyzetkép

2013. május - június

Gazdasági növekedés

Az év első feléből *eddig megismert adatok némileg hűtötték az optimizmust az ideai növekedési kilátásokról*. A Nemzetközi Valutaalap júliusban – a szokásoknak megfelelően – frissítette ideai prognózisát. Az előrejelzés érdemben nem változott ugyan az áprilisihoz képest, de az IMF szakértői széles körben úgy ítélték meg, hogy megvalósulnak vagy bekövetkezhetnek a korábban lefelé mutató kockázatnak értékelt körülmények, így több ország esetében – ha csak néhány tizedponttal is – negatív irányban módosították a prognózisokat. A világgazdaság egészének növekedésére vonatkozó prognózis erre az évre 3,1%-os GDP bővüléssel számol az áprilisi 3,3% helyett, míg a jövő évre 3,8%-os dinamikával kalkulálnak a tavaszi 4%-kal szemben. A Valutaalap projekciója ezúttal a fejlett országok gazdasági növekedésének kilátásait ez évre egy, míg a jövő évre két tizedponttal csökkentette, a fejlődő országok hasonló prognózisát pedig mindkét évre 3 tizedponttal, tehát valamivel nagyobb mértékben rontotta.

Az Egyesült Államok gazdasági növekedési esélyét 2-2 tizedponttal csökkentve ez évre 1,7%-os, míg jövőre dinamikus, 2,7%-os GDP bővüléssel számol a prognózis. Kanadában ez évre ugyancsak 1,7%-os, míg 2014-ben 2,2%-os növekedést tartanak a legvalószínűbbnek; ezzel 2 tizedponttal emelték az ideit, és ugyanennyivel csökkentették a jövő évi prognózist. Japán esetében jelentősen, 0,5 százalékponttal megemelték az ideit, ugyanakkor 0,3 százalékponttal csökkentették a jövő évi prognózist; azaz kedvezőnek ítélik a szigetország ez évi gazdasági növekedését, amely így eléri a fejlett gazdaságok esetében manapság számottevőnek minősülő 2%-ot. Jövőre azonban a folyamatok változására számítanak a szakértők, így a következő évben jelentős lassulással, és mindössze 1,2%-os GDP növekedéssel számolnak.

A fejlett országok gazdasági növekedését egyértelműen az eurózóna húzza vissza. Az Európai Unió legnagyobb potenciállal rendelkező gazdasága, Németország ez évben

várhatóan mindössze 0,3%-kal bővül, ez éppen a fele a tavaszi prognózis idején várt értéknek. Jövő évre 1,3%-os, azaz már érzékelhető növekedést vetítenek előre, noha ez is némileg, 1 tizedponttal kisebb az áprilisban feltételezettnél. Az eurózóna további három legnagyobb gazdasága egyértelműen recesszióban marad ebben az évben: Franciaországban 0,2%-os GDP csökkenést várnak az idei évre, és 0,8%-os növekedést a következő évre. A két komoly válsággal küzdő dél-európai országban jelentős visszaesés várható: a spanyol GDP ez évben 1,6%-kal csökkenhet, míg a jövő évben várhatóan ezen a szinten stagnál, míg az olasz bruttó hazai termék idén feltehetően 1,8%-kal esik vissza, a következő évben 0,7%-kal már bővíthet. Az eurózóna egésze így ebben az évben még recesszióban marad: a gazdaság érzékelhető mértékben, 0,6%-kal szűkül, a következő évben ugyanakkor 0,9%-os bővülést jelez a prognózis. Igaz, ez egyben azt is jelenti, hogy – mint már két éve – a várakozások most is a következő évre valószínűsítik a növekedést. Az Európai Unió eurózónán kívüli országainak többségében ugyanakkor várhatóan bővül a gazdaság. Nagy-Britanniában ez évben 0,9%-kal, jövőre 1,5%-kal emelkedhet a bruttó hazai termék, a kelet-közép-európai országokban az idei 2,2%-os növekedést követően 2014-ben már jelentős, 2,8%-os bővülést valószínűsítene; az IMF prognózisa ez utóbbi adatokat illetően nem változott az áprilisi projekcióhoz képest. Az Európai Unió egészére ez évben stagnálást, pontosabban 0,1%-os GDP csökkenést, míg a jövő évre 1,2%-os növekedést várnak a szakértők /mindkét érték 1 tizedponttal kisebb az áprilisban feltételezettnél/.

A fejlődő országok gazdasága várhatóan ez évben is dinamikusán, 5%-kal, a következő évben ennél is gyorsabban, 5,4%-kal bővíthet. Az elemzők körében hosszabb ideje az az egyik nagy kérdés, lassul-e a kínai gazdaság bővülésének irama. Az IMF prognózisa szerint ez évben – a múlt évvel megegyezően – 7,8%-kal, míg jövőre 7,7%-kal nőhet Kínában a bruttó hazai termék, tehát érdemi lassulás nem következik be másfél éves időhorizonton /igaz ez hosszabb távon minden bizonnyal megvalósul, a kínai nemzetgazdaság szerkezeti gondjai ezt szükségszerűen előidézik/. A másik, milliárdos népességű ország, India gazdasága gyorsuló ütemben fejlődik: a múlt évi 3,2%-os GDP növekedést követően ez évben 5,6%, 2014-ben várhatóan 6,3% lesz a bővülés mértéke. Mexikóban ez évben 2,9%-kal, jövőre 3,2%-kal, Braziliában idén 2,5%-kal, a következő évben 3,2%-kal nőhet a bruttó hazai termék. Oroszországban az idei évben 2,5%-kal, a következőben 3,3%-kal, míg Dél-Afrikában ez évben 2%-kal, jövőre 2,9%-kal emelkedhet a GDP. Azaz ezek a fejlődő gazdaságok e prognózis szerint növekvő dinamikára számíthatnak.

Az Európai Unió gazdaságának stagnálását, illetve az eurózóna recesszióját gyakorlatilag a tagországok többségét – különösen az eurózóna tagjait – érintő államháztartási problémák, valamint a magas, néhol rendkívül magas államadósság kezelésének nehézségei is okozzák. Ezen belül a mediterrán országokban olyan spirálba került vagy kerülhet az államadósság, amelyből csak komoly társadalmi konfliktusok árán lehet kikerülni. Az Eurostat nemrégiben tette közzé a bruttó államadósság alakulására vonatkozó legfrissebb adatokat, amelyek azt tükrözik, hogy az államháztartási reformok véghezvitele rendkívül lassú, az gyakorlatilag csak néhány országban valósult meg eddig. Az idei első negyedév végén az Európai Unió országainak együttes bruttó államadóssága 11 112 milliárd eurót tett ki, amellyel elérte a bruttó hazai termék 85,9%-át. Ez a GDP arányos adósság egy évvel

korábban 83,3%, míg a múlt év végén 85,2% volt. Az eurózóna adóssága ennél lényegesen magasabb: a 8 750 milliárd eurót kitevő március végi állomány a GDP 92,2%-át tette ki, azaz egy év alatt 4 százalékponttal, míg az előző év végéhez képest 1,6 százalékponttal nőtt.

Az Európai Unió 14 tagországában az államadósság március végén meghaladta a GDP 60%-át, azaz a maastrichti kritérium felett volt. Egyúttal ezekben az országokban az államadósság a bruttó hazai termék 70%-át is meghaladta. Ezek az országok Nagy-Britannia és Magyarország kivételével valamennyien az eurózónához tartoznak. Így az eurózónának csupán öt tagországa, három újonnan csatlakozott ország: Szlovákia, Szlovénia és Észtország, valamint Finnország és Luxemburg felel meg ennek a maastrichti kritériumnak. Más metszetben a kelet-közép-európai tagországok közül egyedül Magyarország adóssága haladta meg az első negyedév végén a bruttó hazai termék 60%-át. Az eladósodottság mértéke differenciált: 11 tagországban meghaladta a GDP 80%-át, 6 országban a GDP 90%-át, 5 tagországban az éves GDP értékét, ezen belül 4 tagországban a GDP 125%-át is. A különösen kritikus helyzetben lévő országok közül is kiemelkedik Görögország, ahol a bruttó államadósság elérte a GDP 160,5%-át; Olaszországban az adósság a bruttó hazai termék 130,3%-a, Portugáliában 127,2%-a; ezek az országok mély gazdasági válsággal, tartós recesszióval küzdenek. A mutatói csak valamivel jobbak, de a helyzete e dél-európai országoktól eltérő Írországnak, ahol a GDP arányos államadósság az első negyedév végén 125,1%, valamint Belgiumnak, ahol pedig 104,8% volt.

A gazdasági növekedés lehetőségének fontos eleme az államadósság kezelhető szintje, de nem lehet kizárólagosnak tekinteni ezt a mutatót. Az Amerikai Egyesült Államok bruttó adóssága meghaladja az éves GDP szintjét, annak 106,5%-a volt a múlt év végén, míg Kanadáé 85,6% volt, sőt Japáné 237,9%. E tekintetben fontos a nettó államadósság szintje is, az államoknak is vannak kinnlevőségei, és természetesen tartalékai; a fejlett országok többségében ezek a tartalékok jelentősek. Kanada nettó adóssága a múlt év végén a bruttó hazai termék 51%-a volt, az Egyesült Államoké 87,9%-a, míg Japáné a GDP 134,3%-a. Az eurózóna bruttó államadóssága a bruttó hazai termék 92,9%-a volt, míg nettó adóssága 71,9%-a.

A jelenlegi kormány arra alapozza a gazdaságpolitikáját, hogy a magyar gazdaság növekedésének egyetlen korlátja a magas államadósság. ***Az adósságcsökkentés középpontba állítását ma már jelentős részben kommunikációs célok indokolják, mivel a 2010-ben megfogalmazott gazdaságpolitika látványos kudarcot vallott.*** Az egyik – legfontosabbnak minősített – ígéret a gyors gazdasági növekedés elérése volt. Az akkori nemzetgazdasági miniszter nevesítette is az éves 4-6%-os GDP bővülést, mint kívánatos és egyben elérhető bővülési ütemet. E tekintetben nyilvánvaló kudarcot vallott a kormány: nem csupán a változás dinamikájában, de az előjelében is tévedtek; recesszióba süllyedt a gazdaság, a kilábalásnak csak nyomai látszanak, és ***a 2014. évi gazdasági teljesítmény várhatóan nem haladja meg a 2010. évit, azaz ezt a 4 évet a fejlődés szempontjából elvesztegettük.*** Ebben az időszakban a térségünkhöz tartozó országok – ha különböző ütemben is – többnyire haladást értek el, így a lemaradásunk nem megakadályozható. Az Európai Unióhoz 2004 májusát követően csatlakozott tíz ország gazdasági fejlettségi rangsorában a korábbi harmadik helyről a

hetedikre csúsztunk vissza, és nagy valószínűséggel a jövő évben már csak Romániát és Bulgáriát előzzük meg.

A másik kinyilvánított cél a foglalkoztatás jelentős bővítése volt. Az egymillió új munkahely szakmai érvekkel természetesen nem volt alátámasztható még tíz év alatt sem, ez a cél még a demográfiai helyzettel is éles ellentmondásban volt, de a foglalkoztatás reális mértékű bővítése valós igény és lehetőség volt. Ebből sem valósult meg eddig szinte semmi. A kényszerfoglalkoztatás típusú közfoglalkoztatáson kívül a munkahelyek száma nem gyarapodott, sőt ha a külföldön dolgozó – ma már mintegy – negyedmillió munkavállalót is figyelembe vesszük, akkor e célnál is problémás az előjel, ***ma valójában kevesebben végeznek érdemi tevékenységet a nemzetgazdaságban, mint három évvel ezelőtt.***

A harmadik ígéret az adók radikális csökkentése, és egyben az adóadminisztráció látványos egyszerűsítése volt /söralátétlen elférő adóbevallással/. E cél elérésében az első lépéseket megtette a kormány az egykulcsos személyi jövedelemadóval és a társasági nyereségadó részleges csökkentésével, ezek azonban – mint a szakma számára nyilvánvaló volt – nem hozták meg a várt eredményt. A kormány hamar feladta az adócsökkentést, mint célkitűzést. Irreális mértékűre emelte a – már meglévő – bankadót, és három további ágazatra – a távközlésre, az energetikára és a kereskedelemre – is kiterjesztette az ágazati különadót. Később tovább emelte az energetikai cégek adóját, és újabb és újabb adónemeket vezetett be, teljesen elrugaszkodva az adózás közgazdasági alapjaitól, majd fokozatosan a józan ész diktálta követelményektől is / a chipsadótól a tranzakció illeték jelenlegi változatáig, vagy talán a hamarosan bevezetésre kerülő luxus-áfaig húzható ív mentén/. Az adózás mértékét statisztikailag ***az adó- és járulékcentralizációval*** lehet mérni. Ennek mértéke ***2010-ben a bruttó hazai termék 37,5%-a volt, ez évben pedig már a GDP 39%-a, azaz az éves adótöbblet meghaladja a 450 milliárd forintot.***

A három deklarált gazdaságpolitikai cél kudarca helyezte ennyire előtérbe az államadósság csökkentésének erőltetését szinte bármi áron. E tekintetben úgy tűnik, félig teljesült a kormányzati elképzelés: a kommunikáció szintjén a kormány győzelmek sorozatát érte el; miután megsarcolta a multinacionális bankokat, /és láthatóan ezt tervezi kiterjeszteni az eddig támogatott magyar multinacionális nagybankra is/, kikergette az országból a Nemzetközi Valutaalap minden rendű és rangú képviselőjét és tárgyalóját, majd visszafizette az IMF-nek a teljes adósságot, és ezzel úgymond visszanyertük a magyar gazdasági függetlenséget. A valóság azonban egészen más. Az államadósság szintje 2010 első negyedévének végén a GDP 82%-a volt, míg ez év március utolsó napján 82,2%-a. A jelenlegi adósságszint értékelésénél figyelembe kell venni azt is, hogy a kormány megsemmisítette a magánnyugdíjpénztári rendszert, és erőszakkal államosította az ott felhalmozott vagyont, amelynek egy részét az adósság csökkentésére fordította, jelentős részét felélte, amivel a GDP 9%-ával nőtt az állam nyugdíjfizetési kötelezettsége. Azaz, ha tetszik, pénzforgalmi szemléletben az államadósság csak szerény mértékben nőtt /tehát itt is előjel problémával szembesül a kormány/, de eredményszemléletben, a hosszabb távú kötelezettségeket is mérlegelve az adósság számottevően emelkedett. Közgazdaságilag nem is várható az államadósság érdemi csökkenése; a gazdaság lényegében nem bővül, hanem stagnál, – néhány merőben piacidegen intézkedés következtében – átmenetileg gyorsan csökkenő pályán van az infláció, és az

államháztartás várható hiánya eléri a bruttó hazai termék 2,8-3%-át. Ezekből a paraméterekből növekvő GDP-arányos adósságállomány következik. Természetesen bizonyos lépésekkel a kép kozmetikázható. Csökkenteni lehet az év végi fordulónapra figyelemmel a tartalékok szintjét, korlátozni lehet a kincstári egységes számla állományát, kreatív könyveléssel el lehet tüntetni a költségvetési szervek tartozásállományának egy részét. Ezek azonban nem változtathatják meg azt a tény, hogy **az államadósság nem került csökkenő pályára, sőt a jelenlegi gazdaságpolitika folytatódása szükségszerűen az adósság növekedését vonja maga után. Ami az IMF hitel visszafizetését illeti: valójában nem beszélhetünk visszafizetésről, csupán adósságcsereéről.** Ugyanis nem csökkent az állam adósságállománya, s nem az államháztartás többletéből vagy az állami vagyon eladásából fizette vissza a kormány, hanem egyéb – piaci – hitelek felvételéből teremtette elő annak forrását. Ráadásul az adósságcsere közgazdasági érvekkel nem indokolható, mivel **magasabb kamatozású kölcsönnel váltották ki a kedvezményes kamatozású hitelt; a kamatteher csaknem a duplája a korábbiak.**

Az eddig folytatott unortodox gazdaságpolitika – a kinyilvánított célok megvalósítást illetően is – teljes kudarc. **A konfrontatív, kiszámíthatatlan, rögtönzések tömegével operáló gazdaságirányítás szükségszerűen vezetett oda, hogy leállt a növekedés, menekül a működtőke és egyre gyorsuló ütemben a szellemi tőke.** Miközben egyre jobban elszigetelődünk az európai partnereinktől, nem érzékelhető a keleti nyitás eredménye, a miniszterelnök által vizionált keleti szél eddig többletforrásokat és gazdasági lehetőségeket nem teremtett, csak a homokot hozta felénk. Ha a hatalmi aspektusokat nézzük, akkor egészen más az eredményesség szintje. **A kormány az elképzeléseinek megfelelően gyökeresen átalakította a gazdaság több pontján a tulajdonosi szerkezetet, és láthatóan ezen az úton kíván járni a továbbiakban is, sőt az eddiginél is drasztikusabb átalakításokra készül.** Igen nagy gazdasági hatalmat koncentrált a Fidesz közvetlen köréhez tartozó érdekcsoport, és gyakorlatilag minden területen ennek az érdekhálóknak a mentén diktálják a feltételeket. A miniszterelnök a teljes hatalmi szerkezet felett közvetlen irányítást gyakorolva bármilyen célját képes elérni, a realitásokkal is dacolva végigvinni. Ennek sajnálatos következménye a társadalom háromfelé szakadása, milliók anyagi ellehetetlenülése, a társadalmi feszültségek éleződése. **A kormány vállaltan szembemegy az európai progresszióval, a hatalmának megtartása érdekében kockára teszi az ország jövőjét.** Ilyen feltételek mellett nincs esély a gazdasági kilábalásra, érdemi növekedésre. Ez évben a tavalyi jelentős recesszióhoz képest stagnáláshoz közeli helyzet várható: a rendkívül alacsony bázishoz képest nő a mezőgazdaság és az építőipar teljesítménye, míg más ágazatokban nem várható előrelépés; ami a jövőt illetően igen kedvezőtlen, a tavalyi 9%-os zuhanás után még tovább csökken ez évben is a beruházási teljesítmény. Összességében a bázishatások eredőjeként – a mezőgazdasági kibocsátástól függően – legfeljebb néhány tizedponttal bővíthet a gazdaság.

Foglalkoztatottság, keresetek

A kormányzat az unortodox gazdaságpolitika sikerágazataként mutatja be a foglalkoztatási helyzetet. Ugyanakkor ezt a kedvező változást a statisztikai adatok nem támasztják alá. A második negyedévben 55 ezerrel több foglalkoztatott volt, mint egy évvel korábban; ugyanakkor a negyedév közepső hónapjában a közmunkások száma 45 ezerrel haladta meg az egy évvel korábbit. ***Ha figyelembe vesszük, hogy az elmúlt 12 hónapban több tízezerrel nőtt a külföldön munkát vállalók száma, akkor a közmunkán kívüli hazai foglalkoztatás keretei szükségszerűen szűkültek.*** Erre utal az alkalmazottak számának két éve folyamatosan megfigyelhető csökkenése is. Az idei évben az infláció – átmenetileg érvényesülő – mesterséges leszorítása következtében a reálkeresetek emelkedtek, ez azonban nem érte el a múlt évi reálkereset csökkenés mértékét.

A KSH mintavételes lakossági adatfelvétele szerint a második negyedévben a ***foglalkoztatottak száma*** 3 931 ezer fő volt, 55 ezer fővel, 1,4%-kal több, mint a múlt év azonos időszakában. A negyedév közepső hónapjában a közfoglalkoztatottak száma 45 ezer fővel haladta meg az egy évvel korábbit. A 15-64 éves népesség ***foglalkoztatási rátája*** 58,3% volt, 1,1 százalékponttal magasabb az egy évvel korábinál. Jelentős – és némileg növekvő – különbség van a foglalkoztatásban az iskolai végzettség szintje szerint. Az alapfokú végzettséggel rendelkezők foglalkoztatási rátája a második negyedévben mindössze 27,1% volt, csupán 0,5 százalékponttal – hibahatáron belül – nagyobb az egy évvel korábinál. Az érettségi nélküli középfokú végzettséggel – többnyire szakmunkás bizonyítvánnyal – rendelkezők foglalkoztatási aránya 66,4% volt, 1,4 százalékponttal magasabb az egy évvel azelőttinél. Az érettségizettek rátája ugyanebben az időszakban 61,6% volt, amely 1 százalékponttal haladta meg a bázisidőszakit. A felsőfokú végzettségűek foglalkoztatási aránya az átlagosnál lényegesen magasabb, 78,5% volt, 0,2 százalékponttal – hibahatáron belül – kisebb az egy évvel korábinál. Jelentős különbséget regisztrált az adatfelvétel az egyes régiók foglalkoztatottságában. Míg egy évvel korábban a legmagasabb foglalkoztatottsági rátát Nyugat-Dunántúlon mérték 62%-kal, addig ezúttal a közép-magyarországi régióban volt a legmagasabb a foglalkoztatási arány, 62,8%. Az előbbi régióban ugyanis 0,6 százalékponttal – a hibahatárt el nem érően – csökkent, az utóbbiban pedig 1 százalékponttal nőtt a ráta értéke. A legnagyobb éves növekményt, 3,4 százalékpontot Dél-Dunántúlon rögzítette a statisztika, igaz, a térség foglalkoztatási rátája így is az országos átlag alatti értéket, 56%-ot jelentett. A közmunkaprogramnak köszönhetően érzékelhetően, 1,6 százalékponttal nőtt Észak-Magyarországon is a foglalkoztatási arány, amely így átlépte az 50%-ot, de az 51,2%-os érték még így is a legalacsonyabb az országban.

Az aktív ***munkanélküliek száma*** a második negyedévben 449 ezer fő volt, 23 ezer fővel, 4,8%-kal kevesebb az egy évvel korábinál. A passzív munkanélküliek száma – az utolsó ismert adat szerint – az első negyedévben 152 ezer fő volt. A ***munkanélküliségi ráta*** az április és június közötti trimeszterben 10,3% volt, 0,6 százalékponttal kisebb, mint az előző év azonos időszakában. Továbbra is ***aggasztó az ifjúsági munkanélküliség helyzete.*** A második negyedévben mért érték ugyan 0,9 százalékponttal alacsonyabb az egy évvel korábinál, a

27%-os szint ugyanakkor így is rendkívül magas. A legjobb munkavállalási korúnak tekintett 25-54 évesek munkanélküliségi rátája is csökkent az egy évvel korábbi 10%-ról 9,3%-ra, de ebben a korosztályban ez a ráta is magasnak minősíthető. **Nagyon magas a tartós munkanélküliség:** az álláskereső csaknem fele, 49,1%-a legalább egy éve nem talált munkalehetőséget. Az álláskereső átlagos időtartama közel másfél év, 17,3 hónap volt. A legfeljebb 8 általánossal rendelkezők körében a munkanélküliségi ráta a második negyedévben 23,8%, a szakiskolai vagy szakmunkás bizonyítvánnyal rendelkezők körében 11,6% volt. Az érettségizettek munkanélküliségi aránya 8,5%, míg a diplomásoké 4,2% volt a jelzett trimeszterben.

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai szerint a **regisztrált álláskereső** száma június végén 497 ezer fő volt, 27 400 fővel, 5,2%-kal kevesebb, mint egy évvel korábban. A foglalkoztatottságban nem ígér kedvező változást, hogy a munkáltatók júniusban mindössze 39 ezer új álláshelyet jelentettek be, amelyek többsége, 59,5%-a támogatott álláshely volt, azaz a közmunkán kívül alig kínálnak elhelyezkedési lehetőséget. Aggasztó jelenség a pályakezdők magas – és növekvő – száma az álláskereső körében. Június hónapban 60 700 első munkahelyét reménytelenül kereső fiatal szerepelt a nyilvántartásban, 10,7%-kal több, mint az előző év hatodik hónapjában. A pályakezdők több mint egyharmadának, 36,3%-ának általános iskolai végzettsége volt; egyötödük, 20,7%-uk szakiskolát, szakmunkásképzőt végzett, míg 37,1% érettségivel, 5,9% felsőfokú végzettséggel keresett munkát.

A nyilvántartásban szereplő munkanélküliek csupán egytizede, 10,1%-a kapott júniusban álláskereső támogatást. A lényegesen kisebb összegű szociális ellátásban a regisztrált munkanélküliek alig több mint egyharmada, 35,7%-a részesült, míg – az Európai Unióban egyedülállóan – **a munkanélküliek több mint fele, 54,2%-a teljesen ellátatlanul maradt.**

Változatlanul jelentős területi különbségek terhelik az egyébként is sok nehézséggel küzdő foglalkoztatási rendszert. Két kritikus helyzetű régióban a regisztrált munkanélküliek aránya júniusban meghaladta az országos átlag másfélszeresét: Észak-Magyarországon 18,2%, míg Észak-Alföldön 17,9% volt a ráta. A munkanélküliségi arány 5 megyében meghaladta a 15%-ot, két megyében a 20%-ot. **Az adatok azt mutatják, hogy a munkanélküliek számát nem a tényleges munkaerőpiac, hanem a közmunka programok mozgatják.** Azokban a térségekben csökkent a munkanélküliség, ahol a közmunkások foglalkoztatása koncentráliódik, míg az egyébként kedvezőbb foglalkoztatottsággal rendelkező megyékben nőtt, néhányban jelentősen emelkedett a regisztrált munkanélküliek száma. Így az egyébként alacsony munkanélküliségű Nyugat-Dunántúlon jelentősen, 8,9%-kal nőtt az álláskereső száma; ezen belül Vas megyében 12,3%-kal, Zala megyében pedig 11,2%-kal. Az előbbi változás következtében a közép-magyarországi régióban némileg, 0,3%-kal nőtt, míg a közép-dunántúliiban szintén kis mértékben, 1,1%-kal csökkent a munkanélküliek száma. A közmunkák jelentős növekedésének hatására ugyanakkor a Dél-Alföldön 5%-kal, Észak-Alföldön 6,4%-kal, Dél-Dunántúlon 10,4%-kal, míg Észak-Magyarországon 11,2%-kal csökkent a regisztrált munkanélküliek száma.

A legkritikusabb helyzetben Szabolcs-Szatmár-Bereg megye volt, ahol június hónapban 21%-os volt a munkanélküliségi ráta, noha csökkent a munkanélküliek, legalábbis a regisztrációban

szerepeltetett álláskeresők száma. A júniusi – rendkívül magas – létszám 50 900 fő volt, 6,2%-kal kevesebb az egy évvel korábbinál. Hasonlóan magas, 20,7%-os volt a munkanélküliségi ráta Nógrád megyében; a regisztrált álláskeresők száma 17 100 fő volt, 5,6%-kal kevesebb, mint a tavalyi első félév utolsó hónapjában. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében csökkent a legnagyobb mértékben, 15,2%-kal a regisztrált munkanélküliek száma 54 400 főre. Ez azonban szinte kizárólag a közmunkáknak köszönhető, a munkanélküliségi ráta a megyében így is 19,2% volt. Hajdú-Bihar megyében a regisztrált munkanélküliek létszámának érzékelhető, 5,9%-os csökkenése ellenére 17,6%-os munkanélküliségi rátát mértek júniusban; Somogy megyében is igen magas, 15,1% volt a munkanélküliségi arány, noha a nyilvántartott álláskeresők létszáma itt is jelentősen 10,1%-kal csökkent.

Május hónapban 149 700 főt alkalmaztak **közfoglalkoztatás** keretében, egynegyedével, 25,1%-kal többet, mint egy évvel korábban. Az első öt hónap átlagában 88 400 fő dolgozott közfoglalkoztatás keretében, 7,3%-kal több, mint a múlt év azonos időszakában. A közfoglalkoztatottak négyötöde, 81,9%-a teljes munkaidőben dolgozott, átlagosan 78 100 forintos bruttó keresettel. Ez a fizetés a jogszabályban előírt minimálbérnek nem egészen négyötöde, 78,8%-a.

Az intézményi munkaügyi statisztika adatai szerint az év első öt hónapjában a legalább ötfős vállalkozásoknál, a költségvetési szerveknél és a jelentősebb nonprofit szervezeteknél – a közfoglalkoztatottakat is beleszámítva – 2 637 ezer fő **állt alkalmazásban**, 13 ezer fővel, 0,5%-kal kevesebb, mint a múlt év azonos időszakában, és 30 ezer fővel, 4,5%-kal kevesebb, mint két évvel korábban. A **versenyszférában** egy év alatt 0,6%-kal, két év alatt 2,1%-kal csökkent a foglalkoztatottak száma. A **költségvetési intézményeknél** az év első öt hónapjában – közfoglalkoztatottak nélkül – 662 ezer főt alkalmaztak, gyakorlatilag ugyanannyit, 0,2%-kal kevesebbet az egy évvel, és 2,5%-kal kevesebbet a két évvel azelőttinél. A közszféra létszámhelyzetét ellentétes hatások alakítják. Az igazgatásban és a védelemben, gyakorlatilag a bürokráciában – minden kormányzati ígérettel ellentétben – folyamatosan nő a kormánytisztviselők létszáma, míg a közszolgáltatásokban egyre kevesebben dolgoznak. A közigazgatásban egy év alatt 2,1%-kal, két év alatt 2,6%-kal nőtt a létszám. **A pedagógusok száma** ugyanakkor az elmúlt év azonos időszakához képest jelentősen, 5,8%-kal, **a két évvel korábbihoz képest drasztikusan, 9,5%-kal csökkent.** Az egészségügyi és szociális ágazatban a közalkalmazottak száma az egy évvel korábbihoz képest 5,5%-kal, a két évvel korábbihoz viszonyítva 2%-kal emelkedett, aminek az az oka, hogy az egészségügyi intézmények államosításával a közszférába kerültek a korábban nonprofit formában működő szolgáltatók alkalmazottai, azaz az ágazat tényleges létszáma nem nőtt a változással.

A nemzetgazdaságban a teljes munkaidőben foglalkoztatottak **bruttó átlagkeresete** az év első öt hónapjában 227 800 forint volt, 3,3%-kal több, mint a megelőző év azonos időszakában. A versenyszférában 239 500 forint volt az átlagkereset, 3,4%-kal több, mint egy évvel korábban. A költségvetési intézményeknél – a közfoglalkoztatottak bérét figyelmen kívül hagyva – a keresetek 3,6%-kal emelkedtek. A közszférában a teljes munkaidőben dolgozók bizonyos hányada a nettó keresetének csökkenése miatt átlagosan 10 600 forint – a keresetbe nem tartozó – kompenzációt kapott a kedvezőtlen adó- és járulékváltozások részbeni ellentételezésére.

A nemzetgazdaságban a **nettó átlagkereset** az első öt hónapban 149 200 forint volt, 4,6%-kal több az egy évvel korábinál. Ebben az időszakban a fogyasztói árak 2,4%-kal emelkedtek, így a reálkereset 2,1%-kal nőtt a múlt év azonos időszakához képest, de 1,6%-kal csökkent a két évvel korábbihoz viszonyítva. A vállalkozások fizikai dolgozóinak nettó átlagkeresete 107 100 forint volt, 4%-kal több, mint a bázisidőszakban. A versenyszférában a szellemi dolgozók nettó keresete 234 700 forint volt, 5,6%-kal magasabb az egy évvel korábinál. A költségvetési intézményekben foglalkoztatottak nettó átlagkeresete – a közfoglalkoztatottak bérének figyelmen kívül hagyásával – az első öt hónapban 141 500 forint volt, 4,6%-kal több, mint egy évvel korábban. A közigazgatás és a védelem dolgozóinak nettó keresete 4,1%-kal emelkedett, tehát a reálkeresetük 1,7%-kal nőtt. Az oktatásban 3,5%-kal nőtt a nominális kereset, így a reálkereset 1,1%-kal emelkedett, míg az egészségügyben a nettó keresetek 8,3%-kal haladták meg az egy évvel korábit, azaz a reálkeresetek – a statisztikai kimutatás szerint – 5,8%-kal nőttek. Ez utóbbinak az az oka, hogy a múlt évben az egészségügyben a béremelést júliusban visszamenőleges hatállyal hajtották végre, amelyet nem követett a statisztikai számbavétel, így az első félévi mutatók torzítanak. ***A reálkeresetek a közszféra egyetlen területén sem érték el a két évvel korábbi szintjüket.***

Áralakulás

Az infláció az év elején látványosan csökkent, majd a második negyedévben némileg újra emelkedett a ráta, igaz így is jelentős a dinamika mérséklődése. A kialakult áremelkedési ütem fenntartása ugyanakkor nem lehet reális célkitűzés, mivel az árakat egyedi – merőben piacidegen – kormányzati intézkedések befolyásolják. Az idei évben feltehetően alacsonyan tartható az infláció, bár a várható hatósági beavatkozás ellentmondásos. A kilátásba helyezett újabb energiaár-csökkentő lépések az áremelkedés ütemét – akár jelentősen – mérsékelhetik, míg az adóemelések közvetlen és közvetett hatása az árak emelését válthatja ki.

Az **ipari termelői árak** májusban 1,2%-kal csökkentek az előző hónaphoz, és 1,3%-kal az egy évvel korábbihoz képest. Az év első öt hónapjában az ipari termelői árak mindössze 0,3%-kal haladták meg az egy évvel korábbi szintet. Az utóbbi összehasonlításban a legnagyobb mértékben, 6,3%-kal az élelmiszeripari árak nőttek; a gyógyszeriparban 4,7%-kal, a vegyiparban pedig 2,5%-kal emelkedtek a termelői árak. Ugyanebben az időszakban a kőolaj-feldolgozás árai 5,6%-kal mérséklődtek. A feldolgozóipar termelői árai májusban 0,7%-kal csökkentek az előző májushoz képest, míg ugyanennyivel nőttek az első öt hónapban az előző év azonos időszakához viszonyítva.

Az **ipari export** forintban mért **értékesítési árai** májusban 1,8%-kal csökkentek az egy hónappal, és 1,2%-kal az egy évvel korábbihoz képest. Az év első öt hónapjában 0,6%-kal emelkedtek az ipari kivitel értékesítési árai. Az exportban is az élelmiszeripari árak emelkedtek a legnagyobb mértékben: az első öt hónapban 6,4%-os növekedést regisztrált az árstatisztika; a gyógyszergyártásban 5,9%-kal, az építőanyagiparban 2,9%-kal haladták meg a kiviteli árak az egy évvel korábit. A kőolaj-feldolgozásban az export árak ebben az

időszakban 5,2%-kal csökkentek. Az ipar belföldi értékesítési árai májusban 0,3%-kal csökkentek az előző hónaphoz, és 1,5%-kal az egy évvel korábbihoz képest. Az év első öt hónapjában 0,2%-kal elmaradtak az árak az egy évvel korábbi szinttől. A feldolgozóipar belföldi értékesítési árai a január és május közötti időszakban 1,1%-kal emelkedtek.

A **mezőgazdasági termelői árak** májusban jelentősen, 9,2%-kal haladták meg az egy évvel korábbi szintet. Az év első öt hónapjában 14,4%-kal emelkedtek a mezőgazdasági termelői árak. A növényi termékek értékesítésében még a múlt évi alacsony termés hatása érvényesült, ezért májusban 12,4%-kal nőttek az árak. A gabonafélék termelői ára 14,8%-kal, az ipari növényeké 10,2%-kal, ezen belül az olajnövényeké 8,5%-kal, a zöldségféléké 11,2%-kal emelkedett, a gyümölcsöké 11,7%-kal csökkent. A burgonya termelői ára – a nagyon alacsony bázishoz képest – kiugró mértékben, 136%-kal, azaz több mint kétszeresére emelkedett.

Az élőállatok és állati termékek termelői ára májusban 3,2%-kal haladta meg az egy évvel korábbi szintet. A vágóállatok termelői ára májusban 2,7%-kal emelkedett; ezen belül a vágómarháé a gyenge kereslet következtében jelentősen, 23,2%-kal csökkent, a vágósertésé csekély mértékben, 1,3%-kal, a vágóbaromfié 9,6%-kal nőtt. Az állati termékek termelői ára májusban 4,4%-kal emelkedett; ezen belül a tej termelői ára érzékelhetően, 12%-kal nőtt, míg a tojásé – a rendkívül magas bázishoz képest – 18,6%-kal mérséklődött.

A **fogyasztói árak** júniusban 0,2%-kal emelkedtek az előző hónaphoz, és 1,9%-kal az egy évvel korábbihoz képest. A fogyasztói árak az első félévben 2,3%-kal haladták meg az előző év azonos időszakában regisztrált szintet. Az élelmiszerek ára egy hónap alatt 0,3%-kal nőtt, ezen belül az idényáras élelmiszerek jelentősen, 4,5%-kal drágultak. Az élelmiszerek ára az elmúlt évben az általános infláció több mint kétszeresével, 4,1%-kal emelkedett. Kiemelkedő mértékben, 21,3%-kal drágultak az idényáras élelmiszerek, és kétszámjegyű mértékkel, 12,7%-kal emelkedett a liszt ára. Az átlagot meghaladóan, egyaránt 4,5%-kal nőtt a száraztészta, valamint a sertéshús ára, és 3,9%-kal drágult az előző júniushoz képest a baromfihús. Ugyanebben az időszakban 11,7%-kal mérséklődött a tojás, 4,9%-kal pedig a cukor ára. A jövedéki adó jelentős emelése következtében 8,8%-kal drágultak a szeszes italok, a dohányárak.

Az átlag több mint kétszeresével, 4%-kal emelkedett a szolgáltatások árszintje. Ezen belül is jelentősen, 7,6%-kal drágult a személyszállítás, és 5,3%-kal a közösségi közlekedés. A **háztartási energia ára** 8,7%-kal csökkent, ennek ellenére még **némileg meghaladta a három évvel korábbi szintet.** /A gáz ára 2010-ben 10,6%-kal, 2011-ben 9,9%-kal, míg a múlt évben 7,7%-kal emelkedett./ Az üzemanyagok ára – a magas bázishoz képest – 2,8%-kal, a tartós fogyasztási cikkeké 1,7%-kal, a ruházati termékeké 0,1%-kal csökkent.

A **nyugdíjas** fogyasztói kosárral számított **infláció** júniusban az előző hónaphoz képest az általános áremelkedéssel megegyezően 0,2%, míg az előző júniushoz viszonyítva az általános árindexhez képest 0,1 százalékponttal kedvezőbb, 1,8% volt. Júniusban – a nyers élelmiszerek és az üzemanyagok figyelmen kívül hagyásával számított – szezonálisan kiigazított **maginfláció** 3% volt.

Jövedelem és fogyasztás

A *kiskereskedelmi forgalom* volumene júniusban 2,2%-kal meghaladta az egy évvel korábit, míg az első öt hónapban 0,4%-kal elmaradt a múlt év azonos időszakában mért szinttől. Az élelmiszerek eladása az első öt hónapban némileg, 0,3%-kal, az élelmiszeren kívüli termékeké 1%-kal visszaesett. A legnagyobb, 6,5%-os csökkenés a bútór- és műszaki cikk kereskedelemben ment végbe, az iparcikkek forgalma 1,3%-kal mérséklődött, míg a gyógyszerek és illatszerek eladása 1,2%-kal, az üzemanyagoké – az alacsony bázishoz viszonyítva – 0,7%-kal bővült. Májusban az élelmiszerek forgalma 0,9%-kal, az élelmiszeren kívüli termékeké 1,9%-kal emelkedett. A bútór- és műszaki cikkek eladása szerény mértékben, 0,7%-kal bővült, míg a gyógyszer- és illatszerforgalom, valamint az iparcikkek eladása stagnált. Jelentősen, 10,2%-kal nőtt májusban a használtcikk kereskedelem, és 2,7%-kal emelkedett a ruházati termékek forgalma. Májusban is dinamikusán, 41,8%-kal bővült – az összességében csekély súlyú – csomagküldő és internetes kereskedelem. Májusban az üzemanyagok forgalma 5,5%-kal haladta meg az egy évvel korábit.

A KSH – a szokásosnál valamivel később – közzétette a múlt évi *létminimum* számítás egyes adatait. A magyar statisztikai gyakorlat – az európai hivatalokban általánosan alkalmazottól eltérően – a normatív létminimum számítási módszert alkalmazza, amely az élelmiszerfogyasztás értékének alapján határozza meg a minimális szükségletek kielégítéséhez elengedhetetlen jövedelmet. A létminimum a statisztikai definíció szerint olyan küszöbérték, amely szerény életvitellel lehetővé teszi az alapvetőnek tekintett szükségletek kielégítését. Mivel a családok fogyasztásának egy része nem függ szorosan a családtagok számától, ezért a létminimumot fogyasztási egységre határozzák meg. A KSH ennek alapján a ***múlt évi létminimum értékét 85 960 forintban állapította meg***, amely 2,4%-kal magasabb a megelőző évinél. A kétszülős kétgyermekes családok létminimuma 249 284 forint, az egyszülős, egygyermekes családoké 141 834, a két nyugdíjasból álló családoké 133 238 forint volt a múlt évben.

A KSH a korábbi években azt is közölte, e számítás szerinti létminimum érték a családokat miként érinti, azaz hányan élnek a létminimum alatt. A hivatal legutóbbi ilyen tartalmú jelentése szerint 2010-ben 3 700 ezer fő, azaz a népesség több mint egyharmada, 37%-a élt az akkori létminimum alatt. A múlt év óta ez az adatot nem publikálják. Az a KSH közleményeiből meghatározható, hogy a tavalyi egy fogyasztási egységre jutó 85 960 forintot kitevő létminimum érték 2,4%-kal magasabb az előző évinél, míg 2011-ben 6,6%-os volt a létminimum érték emelkedése. Mivel a létminimum számítás módszere az élelmiszer normatívából indul ki, jelentősen hat rá az élelmiszerek árának alakulása. A múlt évben az élelmiszerek ára 5,5%-kal nőtt az előző évi 7,6%-kal szemben. Az alapvető élelmiszerek ára ugyanakkor az átlagnál nagyobb mértékben nőtt: a húsé 9%-kal, a halé 5,7%-kal, az olajé és a zsiradéké 8,3%-kal. A kávé, a tea ára 14,3%-kal, az ásványvíz, az üdítőitalok ára 7,6%-kal emelkedett. A létminimum tehát az élelmiszerek inflációjánál kisebb mértékben emelkedett.

Ebben szerepe van annak is, hogy *a létminimumra közvetetten hat az életszínvonal alakulása is, mivel a számítás módjából adódóan csökkenő életszínvonal mellett az élelmiszerfogyasztás részaránya megnő a családok fogyasztásában, azaz az élelmiszereken kívüli termékek és szolgáltatások fogyasztására kevesebb jut a rendelkezésre álló jövedelemből.* A múlt évi létminimum alakulása tehát ezt a tényezőt is tükrözi, vagyis azt, hogy *tavaly valamennyi családtípusban érzékelhető mértékben csökkent az életszínvonal.*

Sajnálatos, hogy a KSH nem tette közzé a létminimum alatt élők számát, mivel ez világos orientációt jelentene a szociálpolitika alakításához; ez az információ a jelenlegi kormány politikájához kétségtelenül nem illeszthető. Nem könnyű megbízható becslést adni; ki lehet indulni abból a szegénység vizsgálatból, amely az Eurostat egységes módszertana szerint évente készül az Európai Unió tagországaiban. E felmérés során a medián jövedelem 60%-át tekintik a jövedelmi szegénység küszöbértékének. Ez az érték Magyarországon 2010-ben 59 441 forint volt, és ennél alacsonyabb jövedelemből élt a népesség 12,3%-a, 1 230 ezer fő. A soron következő kutatás szerint 2011-ben az egy fogyasztási egységre eső jövedelmi szegénységet meghatározó küszöbérték 62 463 forint volt, és ennél alacsonyabb jövedelemből élt a népesség 13,8%-a, 1 380 ezer fő. Tehát ebben az esetben 5,1%-kal nőtt a küszöbérték, és az ennél kevesebb jövedelemből élő lakosság aránya 1,5 százalékponttal nőtt, vagyis újabb **150 ezer fő került egyetlen év alatt a jövedelmi szegénységi szint alá.** A 2010. évre közölt létminimum szint alatt 3 700 ezer fő, a népesség 37%-a élt, azaz a létminimum alatti jövedelemmel rendelkezők éppen egyharmada, 33,2%-a élt a jövedelmi szegénységi küszöbnél kevesebb pénzből. Ennek alapján meghatározható, hogy 2011-ben 4 140 ezer fő élt a létminimum alatt, tehát 450 ezer fővel nőtt a létminimum alatt élők száma olyan évben, amelyben a háztartások tényleges fogyasztása – ha szerény mértékben is – 0,4%-kal nőtt. Igaz, ebben az évben már érvényesült a kormány torz adó- és jövedelempolitikája, amely az átlagos vagy az alatti keresettel rendelkezőket, a munkanélkülieket, az alacsony keresetű vagy keresettel nem rendelkező családokat sújtotta, míg az átlagos kereset legalább kétszeresével rendelkezőket kedvezményezte. Azaz a becslésnél magasabb is lehetett a létminimum alatt élők száma. A KSH még nem közölte a jövedelmi szegénységi vizsgálat 2012-re vonatkozó adatait. Az ugyanakkor ismert, hogy 2012-ben a háztartások tényleges fogyasztása jelentősen, 2%-kal visszaesett, 3,4%-kal csökkent a reálkereset, amely az adójóváírás megszűnése következtében az átlagosnál kevesebbet keresőket jobban sújtotta. Ehhez társul a kormányzat – az Európai Unióban egyedülállóan antihumánus – szociálpolitikája. Így semmiképpen sem tekinthető túlzó becslésnek, hogy a létminimum alatt élők száma legalább olyan mértékben nőtt, mint a megelőző évben, azaz **a múlt évben 4 600 ezer fő élt igen nehéz körülmények között; ez a népesség megdöbbentően magas aránya 46%-a.** Az megállapítható ugyan, hogy Magyarország jobban teljesít, de kiegészítendő a kijelentés azzal, hogy jobban teljesít, mint Banglades vagy Azerbajdzsán.

A **lakosság betétállománya** június hónapban – az előző hónapokban regisztrálnál kisebb mértékben – 57 milliárd forinttal csökkent, és az első félév végén 7 325 milliárd forintot tett ki. A forintbetétek volumene 30 milliárddal, a devizabetéteké a tranzakciók eredményeként 21 milliárd forinttal, árfolyamváltozás következtében 5 milliárd forinttal csökkent. A lakossági devizabetétek összege a félév végén 928 milliárd forint volt. A lakosság birtokában lévő

állampapírok állománya júniusban 38 milliárd forinttal gyarapodott, és a félév végén 1 321 milliárd forintot tett ki. Az első félévben a lakossági állampapírok volumene 334 milliárd forinttal, 33,9%-kal, azaz egyharmadával bővült.

A **lakosság hitelállománya** júniusban 40 milliárd forinttal csökkent, és a hónap végén 7 063 milliárd forintot tett ki. A forinthitelek volumene 5 milliárddal, a devizahiteleké törlesztés eredményeként 30 milliárd forinttal, az árfolyamváltozás következtében 5 milliárd forinttal csökkent. A lakossági devizahitelek állománya a félév végén 3 878 milliárd forint volt, a teljes lakossági hitelállomány 54,9%-a.

Államháztartás, külgazdasági egyensúly

A külkereskedelmi forgalom a múlt év utolsó hónapjaiban csökkent, ez évben rendkívül szerény mértékben bővül. A kivitel volumene májusban némileg, 0,3%-kal elmaradt az egy évvel korábbtól, míg az első öt hónapban 2,4%-kal bővült. A behozatal májusban 2%-kal, az év első öt hónapjában 2,5%-kal emelkedett. A **külkereskedelmi mérleg** aktívuma május végéig 925 milliárd forintot, illetve 3,1 milliárd eurót tett ki, 87 milliárd forinttal, illetve 246 millió euróval többet, mint a múlt év azonos időszakában. Az év első öt hónapjában az export forintban mért árszínvonala 0,6%-kal, az importé 1,5%-kal csökkent, így a cserearány 0,9%-kal javult. A forint árfolyama az euróhoz és a dollárhoz képest lényegében változatlan maradt.

A külkereskedelmi forgalomban vezető árucsoport, a gépek és szállítóeszközök kivitelének és behozatalának volumene egyaránt 2,4%-kal bővült az első öt hónapban. Az ezen belül legjelentősebb négy árucsoport közül a közúti járművek euróban mért exportja továbbra is dinamikusán, 14,5%-kal, a villamos gépeké 3%-kal bővült; ez utóbbi termékcsoporthoz importja 1%-kal szűkült. Az energiatechnikai gépek kivitele 0,5%-kal, behozatala 0,4%-kal, a híradástechnikai termékek kivitele 10,8%-kal, behozatala 0,8%-kal esett vissza az első öt hónapban. A második legnagyobb árucsoport, a feldolgozott termékek exportjának volumene 6,1%-kal, az importé 4,2%-kal emelkedett. Az e főcsoporton belül vezető gyógyszerek euróban mért exportja 8%-kal nőtt az import 11,6%-os csökkenése mellett. A harmadik árucsoport, az élelmiszeripari kivitel volumene 6,7%-kal, a behozatalé 4,8%-kal esett vissza.

Az Európai Unióba irányuló export volumene az első öt hónapban 2,1%-kal emelkedett; ezen belül a 15 régi tagállamba irányuló 3,8%-kal nőtt, az új tagállamokba irányuló pedig 2,4%-kal mérséklődött. Az Európai Unióból származó import csekély mértékben, 0,4%-kal bővült. Az Unió kívüli országokba irányuló kivitel volumene 3,5%-kal, az onnan érkező behozatal érzékelhetően, 7,6%-kal meghaladta a bázisidőszakit. Az Európai Unióval lebonyolított forgalomban 4 435 millió eurós, az egy évvel korábbinál 13,4%-kal nagyobb aktívum, míg a többi országgal lebonyolított forgalomban 1 336 millió eurós, a tavalyinál jelentősen, 25,8%-kal nagyobb passzívum keletkezett.

Az államháztartás – önkormányzatok nélküli – *pénzforgalmi szemléletű konszolidált hiánya* az első félév végén 722 milliárd forint volt, az éves előirányzat több mint négyötöde, 82%-a. Ezen belül a központi költségvetés deficitje 914 milliárd forintot tett ki, az egész éves előirányzat 104,8%-át. Azaz *a központi költségvetést illetően az első félév végére a kormány túllépte az éves hiány mértékét*. Az első félévben a központi alrendszernek 7 250 milliárd forint bevétele volt, az éves előirányzat 47,3%-a, valamint 7 972 milliárd forint kiadása, az éves előirányzat 49,2%-a.

A gazdálkodó szervezetek az első félévben összességében 461 milliárd forint *adót fizettek*, 8,9%-kal többet, mint a múlt év azonos időszakában; ugyanakkor a legnagyobb tételt jelentő társasági adóból 5%-kal kevesebb folyt be az államkincstárba. Az egyszerűsített vállalkozói adóból lényegesen, 21,1%-kal kevesebb befizetés teljesült, részben egy új adónem, a kisvállalkozói adó bevezetése, részben a gazdaság komoly, a vállalkozásokat ellehetetlenítő működési zavarai miatt. Bányajáradékból, játékadókból az időarányos bevétel alig kétharmada, az éves előirányzat 34,9%-a, illetve 32%-a folyt be a költségvetésbe, amely csupán e két adónemnél 48 milliárd forintos kiesést jelent. Az ez évben bevezetett két új adónem, a kisadózók tételes adója, valamint a kisvállalati adó nem tűnik sikeresnek, kevesen választották: az előbbiből a tervezett összeg 15,3%-a, míg az utóbbiból mindössze 2,9%-a érkezett be a kincstárba az első félév végéig.

Fogyasztási adókból 1 834 milliárd forint bevétele származott a költségvetésnek, 2,1%-kal kevesebb, mint egy évvel korábban, noha a költségvetés jelentősen, 15,8%-kal több bevételt vár ebből az adófajtaból, mint amennyi tavaly befolyt ugyanezen a jogcímen. Ez részben úgy valósulna meg a kormány szerint, hogy az adónem döntő részét kitevő általános forgalmi adóból a múlt évinél 7,5%-kal nagyobb bevételt várnak, másrészt bevezettek egy új sarcot, a tranzakciós illetéket 301 milliárd forintos, tehát drasztikus mértékű előirányzattal. A távközlési adóból 44 milliárd forintos, a biztosítási adóból 27,5 milliárd forintos bevételt terveztek. Ehhez képest áfából 9%-kal kevesebbet fizettek be a kötelezettek, mint a múlt év első felében, a tranzakciós illetékből pedig az időarányosnak jóval kevesebb mint a fele, az éves előirányzat 22,8%-a folyt be június végéig a kincstárba. Ezért emelte meg duplájára ezt az – egyébként is – értelmetlen, a feketegazdaságot erősítő adót a kormány.

A lakosság az első félévben 815 milliárd forint *adót fizetett*, 6,2%-kal többet, mint egy évvel korábban. A személyi jövedelemadó befizetések összege 3,2%-kal haladta meg a múlt évit, amelyből az átlagosnál kevesebbet keresők e mértéknél lényegesen többet, míg a magas keresetűek – a félszuperbruttó megszüntetése következtében – a tavalyinál összegében is kevesebb adót fizettek.

A költségvetési szervek kiadásai az első félévben 1 776 milliárd forintot tettek ki, igen jelentősen, 30%-kal többet, mint a múlt év első hat hónapjában. Ennek a rendkívüli növekedésnek egyik oka a kormányzati centralizáció előidézte helyzet, mely szerint az államosított kórházak és iskolák finanszírozása részben a központi költségvetésből történik. Ugyanakkor ezzel a kiadási összeggel a tervezett előirányzat 59,8%-a – az időarányos feletti mértékkel – teljesült, pedig a költségvetés készítésekor már adott volt a totális kormányzati centralizáció pénzügyi-finanszírozási következménye. Emellett a helyi önkormányzatok

támogatására az egy évvel korábbinak alig több mint a felét, 55,5%-át fordította a kormány, azaz **lényegesen több forrást vont el az önkormányzatoktól, mint amennyi feladatot önkényesen centralizált**; a különbség, amely hiányzik a települések kasszájából, ezáltal a helyi közszolgáltatásokból, több mint 100 milliárd forint.

Családi támogatásokra az első félévben 219 milliárd forintot fordított a kormány, nominálértékben 2,2%-kal, reálértékben 4,4%-kal kevesebbet, mint egy évvel korábban. A nemzeti foglalkoztatási alap kiadásai az első félévben 4%-kal emelkedtek, ezen belül azonban a munkanélküli ellátásokra fordított kiadások – növekvő munkanélküliség mellett – drasztikusan, nominálértékben is 29,9%-kal zuhantak. Az egészségbiztosítási alap kiadásai 2,8%-kal, reálértékben 0,5%-kal nőttek, ezen belül a gyógyszer-támogatások – az előző kétévi radikális visszafogást követően – újabb 9%-kal estek vissza. A nyugdíjakra fordított kiadások jelentősen, 9,2%-kal emelkedtek.

A **költségvetési szervek tartozásállománya** az első félév végén 91 milliárd forint volt, csaknem kétharmadával, 65,8%-kal több, mint egy évvel korábban. Az állammal szembeni tartozás ebből 11 milliárd forintot tett ki, melyet döntő részben, 83,1%-ban a megyei kormányhivatalok halmoztak fel. A közüzemi szolgáltatók követelése június végén 9,3 milliárd forint volt, míg a közsféra adósságának legnagyobb tétele, 57,8 milliárd forint a szállítókkal szembeni tartozás volt, azaz a cégek, gyakran kis- és közepes vállalkozások kényszerhitele a közintézmények számára. A legtöbb tartozást, a teljes állomány több mint háromnegyedét, 77,8%-át – a súlyosan alulfinanszírozott – egészségügyi és a felsőoktatási intézmények halmozták fel, összesen 70,6 milliárd forintot. Ezzel **a kórházak egy részének és néhány felsőoktatási intézménynek kritikus mértékűre duzzadt a tartozásállománya**. Az államháztartás helyzetét jellemzi, hogy az első félév végén a költségvetési intézmények több mint felének, 51,5%-ának volt valamennyi adóssága. Ezek közül 87 intézmény, a költségvetési szervezetek 13,5%-a minősített – 60 napon túli, 50 millió forintot vagy a szerv költségvetésének 3,5%-át elérő – tartozást görgetett maga előtt.

Az államháztartás első félévi adatai részben magyarázzák azt a drasztikus megszorító intézkedés sorozatot, amelyet még közvetlenül a nyári parlamenti szünet előtt – az e kormányzati ciklusban már szokásosnak tekinthető gyorsasággal – fogadtatott el a kormány. A demokráciákban elvárható költségvetési transzparencia hiányában a folyamatok csak némi bizonytalansággal elemezhetők, de az alapvető tendenciák jól kirajzolódnak. A kormány a múlt év nyarán elkészített költségvetést egyáltalán nem gondolta komolyan, annak főszámai, amelyeket a tavaszi ülés végén elfogadtattak az országgyűlésben első ránézésre is teljesen irreálisak voltak. / A kommunikációs dicsekvés arról szólt, hogy soha nem készült még ilyen korán a költségvetés. A másik jelzőt nem tették hozzá: nem készült még ilyen szakszerűtlen költségvetés sem./ Miként várható volt, ősszel szinte az egész költségvetést teljesen át kellett írni, de akkor már nem volt idő és lehetőség a változtatások konzisztens végigvezetésére, ugyanis a költségvetés készítése bonyolultabb dolog annál, mint ami képviselői indítványok tömegével összerakható lenne. Így a bevételek jelentős részét egyszerűen túltervezték, míg egyes tételek eleve irreálisak voltak vagy létükben /pénztárgépek bekötése az adóhatósághoz, újabb kisadók/, vagy a tervezett mértékükben /közmuadó, tranzakciós illeték/. A kiadásoknál nem számoltak az intézményrendszer drasztikus átalakításának /a totális kormányzati

centralizáció/ államháztartási következményeivel, az államosított egészségügyi szolgáltatók, a teljes közoktatási hálózat, a járási hivatalok állami finanszírozásának igényével. Ezen felül szándékosan alultervezték az intézményrendszer egy részének támogatási szükségletét /felsőoktatás, szociális intézmények/. Ezen túlmenően szándékosan lebegtettek néhány jelentős költségvetési kiadást, mint a pedagógusok béremelését, illetve az egészségügyben dolgozók részleges bércorrekcióját. Ehhez társul a rezsicsökkentés azon része, amely a döntően önkormányzati tulajdonú közszolgáltató intézmények terhére történik /víz- és csatornaszolgáltatás, szemétszállítás, kéményseprés/. Ehhez hozzáadódik még két makrogazdasági tévedése a kormánynak. A költségvetés készítésekor feltételezett gazdasági növekedés – szükségszerűen – nem valósul meg, és a tervezettnél lényegesen kisebb lesz az infláció; mindkét elem negatívan hat a költségvetés pozíciójára. Tehát az első féléves adatok ismeretében már látható: a 200 milliárdos – drasztikus, a lakosságot közvetlenül is érintő – megszorítás jelentős része szükséges volt az államháztartási hiánycél tartásához, ugyanakkor az még most sem ítéhető meg, milyen költségvetési forrásokat mozgósít a kormány a már láthatóan elindult választási osztogatáshoz. Várhatóan ennek egy része nem valós, hanem kommunikációs típusú osztogatás, azaz ígéretek halmaza lesz. Ezt teszi most a kormány a pedagógus életpálya elindításával is.

Lakásépítés

Az idei évben is folytatódik a lakásépítések – korábban elképzelhetetlen – zuhanása. Az utóbbi másfél évtizedben a felépített lakások száma évente általában 30 ezer – 2004-ben és 2005-ben 40 ezer – felett volt. 2010 óta folyamatos a csökkenés: 2010-ben 20 800, 2011-ben 12 700, míg 2012-ben csupán 10 600 lakás épült. Ezt követően az idei első félévben mindössze 2 700 lakás épült, 40%-kal kevesebb, mint a múlt év azonos időszakában. Az utóbbi 80 évben nem fordult elő, hogy csupán ennyi lakás épült. A következő évben sem várható kedvező fordulat, mivel az első félévben mindössze 3 400 **építési engedélyt** adtak ki a hatóságok, 30,4%-kal kevesebbet, mint a bázisidőszakban.

A lakásépítéseknél nem érzékelhetők lényeges területi különbségek. A fővárosban ugyan 12,5%-kal több lakás épült, mint egy évvel korábban, de mindössze 900 lakásról van szó, azaz lezárult 3 nagyobb beruházás; ezt támasztja alá, hogy a Budapesten kiadott építési engedélyek száma 43,5%-kal alatta maradt az egy évvel korábbinak. Az első félévben a fővárosban épült az összes új lakás csaknem egyharmada, 32,9%-a. A megyei jogú városokban 41,5%-kal, a többi városban 58%-kal, a községekben pedig 54,9%-kal kevesebb lakás épült az egy évvel korábbinál. Az új lakóépületek 56%-a volt családi ház a múlt évi 61%-kal szemben. Az elkészült lakások átlagos alapterülete 100 m² volt, 4 m²-rel kevesebb, mint tavaly ugyanebben a félévben. A 100 m²-nél nagyobb lakások aránya ebben az időszakban 4 százalékponttal, 39%-ra csökkent.

Ipar, építőipar

Az év eddig megfigyelt időszakában az ipari termelés nem lábalt ki a tavaly kezdődött recesszióból. Az áprilisi kibocsátás ugyan meghaladta az egy évvel korábbit, de ez nem bizonyult tartósnak, és a rendelésállomány sem utal kedvező fordulatra. Az ipari termelés volumene májusban – szezonálisan és munkanaphatással kiigazított adatok szerint – 1,3%-kal alacsonyabb volt az egy hónappal korábbinál, és 2,1%-kal elmaradt a tavaly májusitól. Az ipar kibocsátása az év első öt hónapjában 1,3%-kal kisebb volt az egy évvel azelőttinél. A feldolgozóipar termelése májusban 2%-kal, az első öt hónapban 0,9%-kal csökkent az előző év azonos időszakához képest. A járműgyártás változatlanul dinamikusan, az első öt hónapban 11,3%-kal bővítette a termelését, ez azonban nem tudta ellensúlyozni a többi alág visszaeső kibocsátását. A második legnagyobb volument előállító alág, a számítógépek és elektronikai termékek előállítása jelentősen, 14,6%-kal visszaesett az első öt hónapban. A termelés volumene alapján harmadik alág, az élelmiszeripar kibocsátása 1,4%-kal csökkent. A vegyipari termelés volumene 9,3%-kal nőtt, a gyógyszergyártásé 8,6%-kal csökkent. Az energetikai ág termelésének volumene 6,7%-kal esett vissza az év első öt hónapjában.

Az *ipari export* az év első öt hónapjában 2,4%-kal, ezen belül májusban szerény mértékben, 0,4%-kal bővült. A feldolgozóipari kivitel egyharmadát képviselő járműipari export 11,9%-kal nőtt, míg a számítógépek és elektronikai termékeké igen jelentősen, 14,3%-kal visszaesett. Az ipar belföldi értékesítése májusban 3,2%-kal, az első öt hónapban 3,9%-kal csökkent. A feldolgozóipar belföldi eladásai májusban 5,1%-kal maradtak el az egy évvel korábbitól.

A legalább öt főt foglalkoztató vállalkozásoknál az *egy főre jutó termelés* az első öt hónapban 1,4%-kal visszaesett változatlan foglalkoztatotti létszám mellett. A jelentős súllyal rendelkező feldolgozóipari ágazatok *új rendeléseinek* állománya májusban 3,4%-kal csökkent az egy évvel azelőttihez képest; ezen belül az új exportrendelések volumene 4,1%-kal visszaesett, míg az új belföldi rendeléseké – az alacsony bázishoz képest – 0,9%-kal bővült. Az ipar *összes rendelésállománya* május végén 10,4%-kal haladta meg az egy évvel korábbit. Az ipari termelés volumene az év első öt hónapjában Dél-Alföldön – a Mercedes gyár változatlanul dinamikusan bővülő termelésének köszönhetően – továbbra is kiugró mértékben, 27,3%-kal, ezen belül Bács-Kiskun megyében 59,9%-kal, Észak-Magyarországon szerény mértékben, 1,8%-kal nőtt, az összes többi régióban csökkent. A legnagyobb, 5,9%-os visszaesést a közép-magyarországi régióban regisztrálta az iparstatisztika; ezen belül Budapesten 7,3%-kal maradt el a termelés volumene az egy évvel korábbitól.

Az *építőipar* az uniós projekteknek köszönhetően az év eddig megfigyelt időszakában a rendkívül alacsony bázishoz képest dinamikusan bővítette a kibocsátását. A termelés volumene májusban 11,2%-kal meghaladta az előző májusit, és – szezonálisan és munkanaphatással kiigazított adatok szerint – némileg, 0,8%-kal elmaradt az előző havitól. Az építőipari termelés volumene az első öt hónapban 7,5%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz

képest, de összehasonlító adatok szerint még így is 9,5%-kal elmaradt a három évvel korábitól.

Az épületek építése májusban – a rendkívül alacsony bázishoz képest – 10,3%-kal emelkedett, amelyben az ipari építmények építése dominált. Az egyéb építmények építése 12%-kal nőtt, az út- és vasútépítési projektek bővülésének köszönhetően. Az építőipari vállalkozások májusban kötött új szerződéseinek volumene 5,1%-kal meghaladta az egy évvel korábit; az épületek építésére irányulóké 8%-kal, az egyéb építményeket célzóké 3,2%-kal. Az építőipar teljes szerződésállománya május végén 10,4%-kal nagyobb volt, mint a múlt év azonos időpontjában; ezen belül az épületek építésére irányulóké 9%-kal csökkent, míg az egyéb építményeket célzóké jelentősen, 19,8%-kal emelkedett.

Mezőgazdaság

A **mezőgazdasági termékek felvásárlása** az első öt hónapban 5,3%-kal elmaradt az egy évvel korábitól. A növénytermesztési és kertészeti termékek felvásárlása jelentősen, 16,7%-kal visszaesett – a tavalyi termésből származó – gabonafélék felvásárlásának igen jelentős, 27,8%-os mérséklődése következtében. A zöldségfélék felvásárlása 5,6%-kal, a gyümölcsöké kiugró mértékben, 61,6%-kal bővült. Az élőállatok és állati termékek felvásárlása 1,4%-kal szűkült; a vágóállatoké csupán 0,2%-kal, az állati termékeké 4,1%-kal.

Turizmus

A kereskedelmi szálláshelyeken az első öt hónapban 2 853 ezer **vendég** 6 888 ezer éjszakát töltött el; a vendégek száma 7%-kal, míg a vendégéjszakáké ehhez képest kevésbé, 5,3%-kal emelkedett, azaz az átlagos tartózkodási idő valamelyest rövidült. A **külföldi vendégek** száma 10%-kal, a vendégforgalom 9,2%-kal bővült; a **belföldi vendégek** száma 3,9%-kal, a vendégéjszakáké ugyanakkor csupán 0,5%-kal nőtt, azaz ebben a vendégkörben erőteljesen csökkent a tartózkodás időtartama. A szállodák szobafoglaltsága az első öt hónapban 43,3%-os volt, 2 százalékponttal nagyobb az egy évvel korábinál. Az ötcillagos hotelek szobáinak átlagos kihasználtsága 57,4%-os, a négycsillagosoké 52,5%-os, míg a gyógyszállóké 55,8%-os volt az év eddig megfigyelt időszakában. A vállalkozások árbevétele az első öt hónapban folyó áron 18%-kal nőtt, a foglalkoztatottak száma májusban 30 100 fő volt, 3,4%-kal több az egy évvel korábinál.

Népmozgalom

Az év első öt hónapjában 34 500 **gyermek született**, 5,5%-kal kevesebb, mint a múlt év azonos időszakában. A születési arányszám 8,4‰ volt, jelentősen, 0,4 ezrelékponttal kisebb az egy évvel korábbinál. Az első öt hónapban 10 200 **házasságot kötöttek**, 1,5%-kal kevesebbet a múlt évi igen alacsony értéknél. A házasságkötési arányszám 2,5‰ volt, nem változott a bázisidőszakhoz képest.

Az első öt hónapban 54 200 **halálesetet** anyakönyveztek, 5,3%-kal kevesebbet az egy évvel korábbinál. A halálozási arányszám 13,2‰ volt, lényegesen, 0,7 ezrelékponttal kisebb, mint a múlt év azonos időszakában. A csecsemőhalálozási arányszám ebben az időszakban 4,9‰ volt, jelentősen, 0,6 ezrelékponttal kisebb az egy évvel azelőttinél. A **természetes fogyás** az első öt hónapban 4,8‰ volt, 0,2 ezrelékponttal alacsonyabb az előző évinél.

Bűnügyi helyzet

A Belügyminisztérium nyilvánosságra hozott adatai szerint az év első öt hónapjában 141 400 **bűncselekményt regisztráltak** a bűnüldöző szervek, jelentősen, 17,4%-kal kevesebbet, ezen belül a fővárosban 1,5%-kal többet, mint a múlt év azonos időszakában. A súlyosabb megítélésű **büntettek** száma 19,7%-kal, a kisebb súlyú **vétségeké** 16,1%-kal mérséklődött. Budapesten a vétségek száma ugyanebben az időszakban számottevően, 25,2%-kal emelkedett. A személy elleni erőszakos bűncselekmények száma 8,7%-kal, a közterületen elkövetetteké 9,8%-kal csökkent. A sértettek száma 13,6%-kal, az ismertté vált elkövetőké 4%-kal volt kevesebb az egy évvel korábbinál.

Budapest, 2013. augusztus 11.

Dr. Katona Tamás

Az adatok forrása: KSH, MNB, NGM, BM, NFSZ, ÁKK, PSZÁF, MÁK, Eurostat.

Megjegyzés: A statisztikai adtagyűjtési rendszerben az évközi adatok kisebb része a tárgyhót követő hónapban rendelkezésre áll, ilyen a fogyasztói ár, az államháztartási adatok; a statisztikai információk többsége a tárgyhót követő második hónapban kerül nyilvánosságra. Bizonyos adatok negyedéves gyakorisággal készülnek és általában a tárgyidőszakot követő második hónapban állnak rendelkezésre, ilyen a bruttó hazai termék és a beruházások, de a folyó fizetési mérleg adatait csak a 90. napon lehet megismerni. Ezért az elemzés a készítést megelőző két hónap, illetve az előző negyedév rendelkezésre álló adatait vizsgálja.